№ 274 ՇԱԲԱԹ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 12

1908
ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՇԱԲԱԹ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 12 № 274

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Տէլէֆօն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տէլէֆօն № 253.

Այսօրվանից, դեկտեմբերի 12-ից,

ԼԻԿՎԻԴԱՑԻԱՅԻ ՊԱՏՃԱՌՈՎ

ՆՇԱՆԱԿՎԱԾ Է

ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԷԺԱՆ ՎԱՃԱՌՔ

բոլոր ապրանքների համար

Եղբ. Ա. եւ Եա. ԱԼԾՎԱՆԳԻ

խանութում, Գոլովինսկի պրոսպեկտի վրա։

ԳՆԵՐԸ ՇԱՏ ԷԺԱՆ ԵՆ

(9, 12) 0—2

Եփեմիա Գերասիմեան Փրիդօնեանց և Անանիա Գերասիմեան Հազարապետեանց խորին վշտով յայտնում են իրանց ազգականներին և ծանօթներին իրանց սիրելի եղբօր՝

ԵԳՈՐ ԳԵՐԱՍԻՄԵԱՆ ՋՈՀՐԱԲԵԱՆՑԻ

մահվան մասին։ Հոգեհանգիստները՝ հինգշաբթի, ուրբաթ և շաբաթ, երեկ. ժ. 6-ին։ Նեմէցկայա փ., տ. Երմօլօվի № 6։ Թաղման մասին կը յայտարարվի առանձին։
3—1

Վարվառէ Զուրաբեան Վարդանեան՝ իր ամուսնու հետ, Սօֆիա Զուրաբեան Բուդուղեան՝ իր ամուսնու հետ և Գերասիմ Զուրաբեան Ջոհրաբեանց՝ իր ամուսնու հետ ցաւով յայտնում են իրանց թանգագին հօրեղբայր

ԵԳՈՐ ԳԵՐԱՍԻՄԵԱՆ ՋՈՀՐԱԲԵԱՆՑԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ դեկտեմբերի 8-ին։
Հոգեհանգիստները՝ հինգշաբթի, ուրբաթ և շաբաթ, երեկ. ժամը 6-ին։ Նեմէցկայա փող., տուն Երմօլօվի № 6։ Թաղման մասին կը յայտարարվի առանձին։
3—1

«ՋՈՀՐԱԲԵԱՆՑ—ՍՈՒԼԽԱՆԵԱՆՑ» Առևտրական Տունը սրտի վշտով յայտնում է Առևտրական Տան անդամ

ԵԳՈՐ ԳԵՐԱՍԻՄԵԱՆ ՋՈՀՐԱԲԵԱՆՑԻ

մահը։ Հոգեհանգիստները՝ հինգշաբթի, ուրբաթ և շաբաթ օրերը, երեկ. ժամը 6-ին։ Նեմէցկայա փող., տուն Երմօլօվի, № 6։ Թաղման մասին կը յայտարարվի առանձին։
2—2

ՄԻՆԱՍ ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ ՍՈՒԼԽԱՆԵԱՆՑԸ ընտանիքով խորին վշտով տեղեկացնում է երկարամեայ իր թանգագին գործակից ընկեր

ԵԳՈՐ ԳԵՐԱՍԻՄԵԱՆ ՋՈՀՐԱԲԵԱՆՑԻ

մահվան մասին։ Հոգեհանգիստները հինգշաբթի, ուրբաթ և շաբաթ օրերը, երեկ. ժամը 6-ին։ Նեմէցկայա փող., տուն Երմօլօվի № 6։ Թաղման մասին կը յայտարարվի առանձին։
(հ. ու.) 2—2

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ ԴԻՄՈՂ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ

Բերլինում հիմնվել է վերջին կուրսերի հայ-բժիշկ ուսանողներից բաղկացած մի բիւրօ, որի նպատակն է աջակցել արտասահման դիմող հայ հիւանդներին ամեն տեսակի խորհուրդներով և առաջնորդել նրանց համապատասխան մասնագէտների մօտ։

Հասցէ՝ Berlin, Philipp strasse № 13 a, Bertold, für A. A. կամ Charlottenburg, Knesebeckstr. № 17, Mauerhoff, für Dr.

(ու.) ա. 3—3

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

Մենք յայտնել էինք, որ ապառիկ բաժանորդագրութիւն չենք ընդունում և որ յունվարի 1-ից մենք պէտք է դադարեցնենք լրագրի առաքումը այն անձերին, որոնք չեն վերանորոգել բաժանորդագրութիւնը։

Այժմ նորից կրկնում ենք նոյնը և խնդրում ենք, որ բաժանորդ գրվել ցանկացողները շտապեն յայտնել խմբագրութեան կարելին չափ շուտով իրանց հասցէները, որպէսզի կարողանանք այս վերջինները վաղօրօք տպագրութեան տալ։

Միևնոյն ժամանակ մի քանի տեղերից մեզ հարցնում են, թէ արդեօք կարող են նրանք վճարել բաժանորդագինը ոչ միանգամից, այլ մաս-մաս։

Անշուշտ։ Թող այն անձերը, որոնց համար որևէ պատճառով դժուար է ամբողջ բաժանորդագնի վճարումը, մտցնեն նոյն գումարը մաս-մաս, միայն պարտաւորվելով ժամանակին հասցնելու խմբագրութեան մնացած մասերը, որպէսզի խմբագրութիւնը ստիպված չը լինի ընդհատել լրագրի առաքումը։

Նորից յիշեցնում ենք, որ հասցէները գրված լինեն պարզ՝ թիւրիմացութիւնների առաջն առած լինելու համար։

ՄԻ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ԿՏԱԿ

Դեկտեմբերի 8-ին Թիֆլիսում վախճանվեց 84 տարեկան հասակում Թիֆլիսեցի Եգօր Ջոհրաբեան, անդամ մի պատուաւոր առևտրական տան՝ Ջոհրաբեան-Սուլխանեան, որ 40 տարիներից ի վեր առևտրական լայն յարաբերութիւններ ունի Պարսկաստանի հետ։ Հանգուցեալը չունէր ուղղակի ժառանգ. նա թողել է մի կտակ, որով իր ամբողջ կարողութիւնը, մօտ 170,000 րուբլի, կտակել է բարեգործական նպատակների, մի մասը իր առևտրական տան ծառայողներին և աշխատաւորներին և մի մասը իր ազգականներին։

Բարեգործական նպատակով նա թողել է 85,000 rուբլի, որից 70,000 րուբլի կտակել է Թաւրիզում թեմական ազգային դպրոց հիմնելու, 5000 րուբլի՝ Կովկասի Հ. Բ. Ընկերութեան, 5000 րուբլի՝ Հայուհեաց Բ. Ընկ., 2000 ր. Քարափի Թաղի ս. Գէորգ եկեղեցուն, 500 ր.՝ քահանաների սընդուկին, 1000 ր.՝ Կոյրերի Խնամատար Ընկերութեան, 1000 ր.՝ Ախալցխայի հիւանդանոցին և 500 ր.՝ Հանդամէջ գիւղի եկեղեցուն։

Այս կտակը նշանաւոր է մի քանի տեսակէտներով. կտակարարը իր կարողութեան մեծ մասը վաստակած լինելով Պարսկաստանի հետ ունեցած առևտրի շնորհիւ, չէ մոռացել այդ երկիրը և կամեցել է իր երախտագիտական պարտքը հատուցանել նրան։ Եւ նա, մի անուս վաճառական, բայց ազնիւ և կարեկից սրտի տէր, փորձառու, կարողացել է ըմբռնել այն, ինչ որ մեր ինտելիգենտ հարուստներից շատերը չեն կարողացել ըմբռնել, այն է՝ որ ներկայումս պարսկահայերը զուրկ լինելով կրթական միջոցներից, ամենից շատ նրանց պէտք է սատարել, օգնել և տալ նրանց կրթական հաստատութիւններ։ Երկրորդ՝ նա յիշել է և իր տան աշխատաւոր ծառայողներին, գործակատարներին, և յատկացրել է ամեն մէկին, թէ այժմ կենդանիներին և թէ մեռածների ընտանիքներին, արժանաւոր վարձատրութիւն։

Եւ այդ բարի, հեզ բարերարը ապրում էր ստուերի մէջ, վարում էր շատ փակ կեանք և առևտրական աշխարհից դուրս շատ քիչերին էր ծանօթ։ Բայց կենդանութեան ժամանակ իսկ նա չէր դադարում բարեգործութիւններ անել, խնդրելով որ իր անունը չը յիշվի։

Անցեալ տարի պատահելով ինձ՝—ես ծանօթ էի նրան մանուկ հասակից, երբ նա Թաւրիզում յաճախում էր մեր տունը—նա ինձ ասաց. «Ես կտակ եմ արել և ձեզ ևս նշանակել եմ կտակակատար». և երբ ես պատասխանեցի՝ «դրանից կարելի է եզրակացնել, որ ազգային և բարեգործական նպատակների համար է ձեր կտակը»—նա յարեց. «Երբ կը կարդաք մահիցս յետոյ, կիմանաք և ինձ այլևս չէք մեղադրի, թէ պարսկահայերի համար ոչինչ չարեցի»։

Եւ նա՝ ազնիւ և շիտակ մարդը իր խոստումը կատարեց, և այսօր, շնորհիւ նրա և նրա գործակից ընկեր Մինաս Սուլխանեանի, որ իր կողմից ևս յորդորել է բարերարել պարսկահայերին, վերջիններս ստանալու են մի լաւ և գեղեցիկ պարգև, թեմական դպրոց, մի միջնակարգ կամ կենտրոնական դպրոց։

Կտակակատարներ նշանակել է իր առևտրական տան ընկեր Մինաս Սուլխանեանցին, Ալէքսանդր Մելիք-Ազարեանցին, Ստեփան Սուլխանեանցին և ինձ։

Ամսիս 10 ին, երեկոյեան, բանալով կտակը, վերահասու լինելով նրա բովանդակութեան, կտակակատարներս որոշեցինք խնդրել հոգևոր իշխանութիւնից թոյլ տալ թաղել նրան Վանքի եկեղեցու բակում, իբրև մի ազգային բարերարի։

Եգօր Ջոհրաբեանցի անունը, հաւատացած ենք, կը դասվի ազգային բարերարների շարքում և պարսկահայերը կը գիտենան յարգել իրանց բարերարի յիշատակը արժանավայել կերպով։

Համոզված ենք, որ Թիֆլիսի հայ հասարակութիւնն ևս հանգուցեալի թաղման օրը արժանավայել յարգանք կը տայ նրա աճիւնին։

Հ. Առաքելեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կ. Պօլիս, 9 դեկտեմբերի

Ահմէդ-Րիզայի ընտրութիւնը պարլամենտի նախագահի պաշտօնի համար ապահովված է համարվում։ («Kc.»)

Կ. Պօլիս, 10 դեկտեմբերի

Պատգամաւորների պալատ։ Նախագահում է Նէկկի էֆէնդին։ Լիազօրութիւնները ստուգելուց յետոյ, բեկանվում է Բենգազի կողմից պատգամաւոր ընտրված Շեէյկէլմուէգդի ընտրութիւնը, որին պալատը ընդունեց իբրև անբարեյոյս անձն։ Նա հին բէժիմի ժամանակ լրտես էր։

Ձեռնարկվում է նախագահի ընտրութեան թերթիկներով։ Հաշւում են։ Առաջին տեղը դրվում է Ահմէդ-Րիզայի անունը, որին կողմնակից են համարեա բոլորը։ («Հ. Գ.»)

Պետերբուրգ, 9 դեկտեմբերի

«Русь» լրագիրը հաղորդում է, որ Կովկասեան Փոխարքայի զինուորական մասի օգնական գեն.-լէյտ. Շատիլօվը, վիրաւորված Պուրիշկեվիչի ու նրա ընկերների կողմից իր վրա բարդված մեղադրանքներից, որոնք առաջ են բերված կովկասեան գործերի վերաբերեալ հարցապնդման մէջ, խընդրում է մինիստրութեանը ազատել իրան Պուրիշկեվիչների միջամտութիւնից, խնդրելով, հակառակ դէպքում, ընդունել իր հրաժարականը։ Բարձր շրջաններում գեներալ Շատիլօվի գալրոյթը համարվում է միանգամայն արդարացի։ Ինչպէս հաղորդում է լրագիրը, գանգատվելու շարժառիթը այն է, որ Շատիլօվը մերժել է տարածել զօրքերի մէջ սև-հարիւրեակային հրատարակութիւնները։

Զինուորական մինիստրութեան նախահաշւի քննութեան հետ միաժամանակ, հոկտեմբերեանները մտադիր են Դումայում հարց զարթեցնել զինուորականների կողմից զէնք գործ ածելու մասին խաղաղ քաղաքացիների հետ ընդհարվելու ժամանակ։

Նահանգական դատարանը արդարացրել է Ա. Ստախովիչին, որը պատասխանատուութեան էր ենթարկված ներքին գործերի մինիստրի օգնական Գուրկօյի կողմից «Рѣчь» լրագրի մէջ արած իր մերկացումների համար։ Միաժամանակ արդարացված է նաև «Рѣчь» լրագրի խմբագիր Խարիտօնը։

Զինուորական դատարանի նախագահ Մուխինը, Կօվալենսկիների գործի առիթով մի ինտերվիւի ժամանակ ասել է, որ կօրնետին հարկաւոր էր բանտարկել երկու և կէս տարի ժամանակով։ Մուխինի ասելով, Կօվալենսկիներին պաշտպանում է օֆիցերների կրուժօկը, մի քանի տիկիններ և հասարակութեան մի փոքրիկ մասը։ Անհրաժեշտ է հաշտեցնել ժողովուրդը օֆիցերութեան հետ։

(«Б. Э.» և «Kc.»)

Կ. Պօլիս, 10 դեկտեմբերի

Ռուսաց հրահանգ-նօտան մեծ վէզիրին՝ ռուսաց դեսպանը յանձնեց արտաքին գործերի մինիստրի ներկայութեամբ։

Երիտասարդ-թիւրքերի լրագիրները շարունակում են եռանդով յարձակվել Քեամիլ-փաշայի վրա. նրանց կանդիդատը մեծ վէզիրութեան համար Հիլմի-փաշան է։ («Հ. Գ.»)

Թեհրան, 9 դեկտեմբերի

Հոգևորականութեան և առևտրականութեան ներկայացուցիչները, որոնք բաստ էին նստել թիւրքական դեսպանատանը, պահանջում են վերականգնել սահմանադրութիւնը և մէջլիսը հրաւիրել։ Դեսպանատունը շրջապատված էր կօզակներով, բայց Թիւրքիայի պահանջով նրանք մի փոքր հեռացան և դիրքեր գրաւեցին դեսպանատան շրջակայքում։ («Kc.»)

Թեհրան, 10 դեկտեմբերի

Պարսից կառավարութիւնը Թիւրքաց հաւատարմատարին ցոյց տուեց բաստի աննպատակայարմարութիւնը։

Սադրազամը հրաժարվեց ընդունել Թիւրքաց հաւատարմատարին։

(«Հ. Գ.»)

Թեհրան, 10 դեկտեմբերի

Թիւրքաց դեսպանատանը բաստ նստելը շարունակվում է։ Մի քանի վաճառականներ մտան աւստրիական միսիան։

Շահը համաձայն է հրովարտակ տալ այն մտքով, որ նորընտիր մէջլիսը ձեռնարկէ նոր ընտրողական օրէնքներ մշակել, բայց սպասում է Թիւրքաց բաստի վախճանին, որպէս զի գիջումը ստիպողական չը թւայ։

Դեսպանատունը շրջապատված է ժանդարմներով. նրա մուտքը փակված է։ («Հ. Գ.»)

Պարսկական արտակարգ դեսպան Ալլաու-Միւլքը, պաշտօնական տեղեկու-

թիւնների համաձայն, եկել է Ռուսաստան, տեղեկացնելու ռուս կառավարութեանը Պարսկաստանում նոր պետական կազմ մտցնելու մասին։ Սակայն, արժանահաւատ աղբիւրի համաձայն, Ալլա-իւլ-Միւլքին տրված է և մի ուրիշ կարևոր յանձնարարութիւն— արտաքին փոխառութիւն աջողեցնել։

Այդ առիթով «Рѣчь» լրագրի աշխատակիցներից մէկը խօսակցութիւն է ունեցել պարսկական ֆինանսական գործերին մօտիկ ծանօթ մի անձի հետ, որը ասել է, որ շահի կառավարութիւնը դրամական մեծ կարիք ունի «Ներքին» թշնամու դէմ կռիւ մղելու համար։ Ճնշել յեղափոխութիւնը միայն Լեախովի բրիգադայի ոյժով շահի կառավարութիւնը անկարող է զգում իրան։ Իսկ նոր զօրամասեր կազմակերպել առանց դրամական միջոցների անհնարին է։

Առ այժմ յայտնի չէ թէ ինչպէս կը վերաբերվի սկզբունքով ռուս կառավարութիւնը շահի ֆինանսական գիտաւորութիւններին։

—

Պատերազմական գործելավայրը Ատրպատականի նահանգում հետևեալ կերպով է դասաւորված։

Շահի զօրքերը Էյն-ուդ-Դօվլէի հրամանատարութեամբ բաժանված են երեք մասի։ Մի մասը Էյն-ուդ-Դօվլէի իրա հրամանատարութեան տակ է և բանակ է դրել նահանգի արևելեան մասում։ Երկրորդը՝ Նասր-Սալթանէի հրամանատարութեամբ՝ գտնվում է Ատրպատականի հարաւային մասում և երրորդը՝ Մաջդօդ-Դօվլէի հրամանատարութեամբ՝ նահանգի հիւսիսային մասում։ Նոյն կարգով է դիրքեր բռնել նաև Սաթթար-խանը իր մարտական խմբերով։ Նա ինքը ղեկավարում է մարտական խմբի արևելեան մասը։ Հաջի Մահմէզը և ուսանող Շէյխ-Սալիմը՝ հիւսիսային մասը, իսկ Բաղր-խանը գործում է Ատրպատականի հարաւային մասում։

Մօտ օրերս, «Б. Э.» լրագրի ասելով, այդ երեք կենտրօնումն էլ վճռական ճակատամարտ տեղի կունենայ։

—

Թաւրիզ, 10 դեկտեմբերի

Մարաղայի նորընտիր նահանգապետ Շէջա-ուդ-Դօվլէն վերահաստատեց կարգ ու կանօնը և զօրքը պատրաստվում է Թաւրիզի կողմը անցնելու համար։

Էյն-ուդ-Դօվլէն դեռ Վասպինջումն է։

Անջումանի (?) լրագրում, «Ժողովրդի ողբը» յօդուածով ռուսաց հիւպատոսից պահանջվում է Ատրպատականի սահմաններից հեռացնել Ջուլֆայի ուղեկալի կառավարչին, ինչպէս բէակցիօների, և հեռախօսով խզել բանակցութիւնները ծառայողների հետ Թաւրիզի դէպքերի մասին, անջումանին յանձնել դատարանի ձեռքը տալու համար Դարադիզի ուղեկալի կառավարչին։ («Հ. Գ.»)

—

«Daily News» լրագրում տպագրված է գնդապետ Լեախովի խօսակցութիւնը, որ նա ունեցել է Թէհրանի իր բարեկամներից մէկի հետ։ Գնդապետը ասել է հետևեալը. «Ես ինձ լաւ եմ զգում շահի ծառայութեան մէջ, մանաւանդ որ միաժամանակ ծառայում եմ և Ռուսաստանին։ Ով ծանօթ է Պարսկաստանի ու պարսիկների հետ, նա ակամայից կը ծիծաղի, եթէ իր մօտ խօսք բացվի սահմանադրութիւն շնորհելու մասին այն երկրին; որտեղ ոչ հպատակները, ոչ էլ կառավարողները հասկացողութիւն անգամ չունեն այդ խօսքի նշանակութեան մասին»։

Միևնոյն լրագրին Թէհրանի իր թղթակիցը հաղորդում է, որ իբր Պարսից բէակցիայի գործերում խառն է, «յայտնի» մի պետութիւնից, նաև Գերմանիան։ Լրագիրը ընդգծում է, բացի որ բէակցիան Պարսկաստանում ոչ միայն փսասում է պարսիկ ժողովրդի շահերին ու ազատութեանը, այլ և Անգլիայի շահերին ու նրա դիպլօմատիական ազդեցութեանը։

«Petit Journal» լրագրի Պօլսի թղթակիցը հեռագրում է իր թերթին, որ իբր շահը, աչքի առաջ ունենալով իր անելանելի դրութիւնը, լուրջ կերպով մտածում է գահից հրաժարվելու մասին։ Այդ առիթով Պօլիս է գնացել շահի գործակալը, որը գաղտնի բանակցութիւն է վարում սուլթանի հետ իր ինքնակալի՝ գահից հրաժարական տալու մասին։

Պրինց Միրզա Րիզան ասել է ֆրանսիական մի լրագրի թղթակցին, որ ինքը այդ լուրը այնքան էլ ճշմարտութիւնից զուրկ չէ համարում։

—

Թաւրիզ, 10 դեկտեմբերի

Էյն-ուդ-Դօվլէի բանակն եկաւ Ղարադաղի ձիաւոր գնդի մի մասը Զօրգամուր-Սալթանէի հրամանատարութեամբ։

Կողոպտեցին ռուսահպատակ Մամէգօվի գորգերի հարուստ, 15,000 բուբլանոց քարավանը։

Կ. Պօլսից, շահի նախկին ներքինի Սէգիկ-ուլ-Մէբը, որ անցեալ տարի արտաքսվեց Թէհրանից, մի նամակ է ուղարկել անջումանին, որով առաջարկում է յեղափոխութեան ժամանակ 16,000 հրացան ուղարկել—8000-ը՝ ձրի, 8000-ը՝ շուկայի գներով։ («Հ. Գ.»)

—

Լօնդօն, 10 դեկտեմբերի

Բէյտերին հաղորդում են Թէհրանից, որ Թիւրքաց միսսիայում, ապաստանած նացիօնալիստների թիւը 150 է։ Զօրքերը շարվեցին միսսիայի դիմաց նոր փախստականների մուտքը փակելու համար։ («Հ. Գ.»)

—

Հաագա, 10 դեկտեմբերի

Հրատարակվեց դեղին գիրքը Հօլլանդիայի և Վենեցուէլայի յարաբերութիւնների մասին։

Գրքում ասված է, որ բոլոր մեծ պետութիւնները հաւանութիւն տուին Հօլլանդիայի գործելակերպին։ Հիւսիսամերիկական նահանգները նոյնպէս յայտնեցին, որ Հօլլանդիայի զինված հանդէս գալը, անգամ վենեցուէլական հողի ժամանակաւոր գրաւումը չեն հակասում Մօնրօէի դոկտրինային։ Հօլլանդիան ասում է, որ գործեց ոչ թէ վենեցուէլական ազգի դէմ, այլ նախագահ Կաստրօյի դէմ։ («Հ. Գ.»)

—

Նիւ-Եօրկ, 10 դեկտեմբերի

«Asich. Presse»-ին հաղորդում են Կարակասից, որ նախագահ Կաստրօյին գահընկէց արին և նրա դէմ դատ բռնկրեցին, մեղադրելով նրան փոխ-նախագահ Գօմէզի դէմ կազմած դաւադրութեանը մասնակցելու մէջ։

Դաւադիրները դեկտ. 5-ին մի ժողով գումարեցին Կաստրօյի կաբինետի նախկին գեներալ-քարտուղար և միևնոյն ժամանակ Կաստրօյի հաւատարմատար Գարբիրաս Գուզմանի բնակարանում։ Նրանք մտադիր էին պետական յեղաշրջում կատարել, վճռելով սպանել Գօմէզին, արտաքին գործերի մինիստր Պաուլին, գեներալ Բապտիստին և ուրիշ շատ բարձրաստիճան անձնաւորութիւնների, յետոյ իշխանութիւնը յափշտակել։ Ծրագրի գործադրութիւնը յանձնված էր դաւադրութեան ղեկավար Կարդէնասին, որ սկզբում կատարում էր Կաստրօյի անձնական քարտուղարի պաշտօնը։

Գօմէզը, իմանալով դաւադրութեան մասին, միայնակ գնաց ապստամբ գնդի զօրանոցը և ձերբակալեց հրամանատարին՝ Կաստրօյի եղբօրը, իսկ յետոյ Կարդէնասին։

Միւս դաւադիրներին ձերբակալեցին Գօմէզի բարեկամների աջակցութեամբ։

Փողոցներում ամբոխը աղմկալից ցոյցերով ողջունում էր սահեղծված իրերի դրութիւնը։

Գօմէզը դիմեց ժողովրդին մի թռուցիկով, որով նկարագրում է, թէ ինչպէս իրան աջողվեց դաւադրութիւնը բանալ, խոստանում է պահպանել սահմանադրութիւնը, երբ երաշխաւորութիւն կը լինի խաղաղութեամբ վերջ դնել պետութիւնների հետ ծագած միջադէպին։

Վենեցուէլական պետական բանկը իրան հետ յարաբերութիւն ունեցող բանկերին հեռագրեր ուղարկեց այն անսահմանափակ վարկը փակելու մասին, որ տրված էր Կաստրօյին Եւրոպա մեկնելու ժամանակ։

Պաուլին յանձնարարված է գնալ Եւրոպա՝ օտարազգի պետութիւնների հետ ծագած բոլոր տարաձայնութիւններին վերջ դնելու համար։ («Հ. Գ.»)

—

Սօֆիա, 9 դեկտեմբերի

Կաբինէտը պատրաստում է մի բողոք ուղղված պետութիւններին՝ սուլթանի գահական ճառի մէջ ասված այն կէտի դէմ, որ վերաբերում է իշխ. Ֆերդինանդին։ («Кс.»)

ՄԻ ԱՌԱՋԱՐԿ

—

Ի նկատի ունենալով, որ հանգուցեալ Եգոր Զօհրաբեանի ազգականները, բարեկամները և ծանօթները, ինչպէս և նրանից կողկով բարերարվածները նրա թաղման օրը պսակներ կարող են դնել դագաղի վրա, ես առաջարկում եմ պսակների փոխարէն արժէքը յատկացնել Հայաստանի սովեալներին, տալով գումարը Թիւրքահայոց Հանգանակիչ Մասնաժողովին։ Իմ կարծիքով, դա յարգանքի աւելի արժանավայել ձև կը լինի։

Ո.Թ.

ՄԻՆԻՍՏՐԻ ՀԵՌԱԳԻՐԸ

(հեռագրով)

—

Պետերբուրգ, 10 դեկտեմբերի

Այսօր «Россія» լրագրում հրատարակված է արտաքին գործերի մինիստրի հետևեալ հրահանգիչ հեռագիրը, որ ուղարկվեց Բերլինի, Վիեննայի, Պարիզի, Լօնդօնի, Հռոմի և Կ. Պօլսի ռուսաց ներկայացուցիչներին դեկտեմբերի 6-ին։

«1908 թ. սեպտ. 24-ին և հոկտ. 7-ին Բարձրագոյն պալատին կից պաշտօնավարող աւստրօ-ունգարական դեսպան կոմս Բերտոլդը հաղորդեց կառավարական կառավարութեան այն հրահանգիչ հեռագիրը, որով բարօն Էրենտալ տեղեկացնում էր աւստրօ-ունգարական ներկայացուցիչներին Վիեննայի կաբինէտի ընդունած երկու վճիռների մասին.—կայսերական արքայական կառավարութիւնը ապագայում հրաժարվում է իր իրաւունքներից Նօվօ-Բազարի սանջակի վերաբերութեամբ և իրան վերադարձնում է գործողութիւնների լիակատար ազատութիւն Բօսնիայի և Հերցեգովինայի վերաբերութեամբ։

«Նոյն օրն և եթ Բուդապեշտում հրատարակվեցին մի շարք տեղեկագրեր, որոնցով յայտարարվում էր, որ երկու յիշեալ գաւառների վրա տարածվում է նորին մեծութիւն Ֆրանց-Յօվսէփ կայսրի գերագոյն իրաւունքները։

«Մինչև այդ երկու օր առաջ բուլղարական Ֆերդինանդ իշխանը ընդունեց թագաւորական տիտղոս և հռչակեց Բուլղարիան անկախ։ Ինչպէս առաջին, այնպէս և երկրորդ դէպքում Եւրոպան դրվեց միակողմանի պատահարների հանդէպ, որոնք փաստացի փոփոխութիւններ մտցրին բեռլինեան պայմանագրով հաստատված իրերի կարգը։

«Մինչդեռ 1871 թ. եւրոպական պետութիւնները, որոնք մասնակցեցին Լօնդօնի կօնֆերէնցիային, հանդիսաւորութեամբ ընդունեցին, որ չեն կարող իրանց ազատել պայմանագրով իրանց վրա դրված պարտաւորութիւններից և հանդիսաւորութեամբ միջազգային իրաւունքի էական սկիզբ ճանաչեցին այն դրութիւնը, որ ոչ մի մեծ պետութիւն չէ կարող ազատել իրան այն պարտականութիւններից, որ դնում է իր վրա պայմանագիրը, կամ թէ փոխել նրա որոշումները այլ կերպ, ինչպէս պայմանադիր կողմերի համաձայնութեամբ նրանց հետ բարեկամօրէն պայման կապելով։

«Ըստ սմին մենք մեր կողմից անհրկբայ հաւատարիմ մնացինք վերոյիշեալ սկզբունքին և հետևեցինք նրան նոյնպէս 1878 թ. բեռլինեան պայմանագրի տեսակէտից։

«Այդ դաշնագիրը պարունակում է իր մէջ պայմաններ, որոնք առանձնապէս ծանրաբեռնող էն որպէս Ռուսաստանի համար, նոյնպէս բալկանեան պետութիւնների համար, դէպի որոնց միշտ վերաբերվել ենք աւանդական համակրութեամբ։ Այնուամենայնիւ մենք երբեք չենք աշխատել խախտել նրա որոշումները։

«Ակներև է, որ ամեն մի շեղումն այդ սկզբունքից կարող է զօրեղ կերպով ցնցել գոյութիւն ունեցող քաղաքական հաւասարակշռութեան հիմքերը, հետևաբար վտանգի ենթարկել ընդհանուր խաղաղութեան պահպանումը։ Եւ յիրաւի Աւստրօ-Ունգարիայի և Բօլգարիայի գործողութիւնները չափազանց սուր կերպարանք տուին դրութեանը Բալկանեան թերակղզու վրա և դրին Եւրոպան այնպիսի մի յուզեալ վիճակի մէջ, որ մինչև այժմ դեռ չէ անցել։ Թիւրքիան, որպէս անմիջապէս փսաս կրած պետութիւն, շտապեց պաշտօնապէս բողոքել Բերլինի դաշնագիրը ստորագրող պետութիւնների առաջ վերոյիշեալ դաշնագրի կրկնակի խախտման դէմ։ Այդ բողոքը, թւում է, արժանի էր գրաւելու պետութիւնների ուշադրութիւնը մանաւանդ նրանով, որ Թիւրքիան, ամբողջապէս զբաղված ներքին վերանորոգութիւնները ամուր հիմքերի վրա դնելու հոգսերով, առանձնապէս կարիք ունէր, որ խնայողաբար վերաբերվէին և բարոյական աջակցութիւն ցոյց տային իրան։ Այդ պատճառով Կ. Պօլսի ռուսական ներկայացուցչին յանձնարարված էր յայտնել Բ. Դրանը կայսերական կառավարութեան այն համոզմունքը, որ Բերլինի դաշնագիրը չէ կարող փոփոխութեան ենթարկվել առանց համաձայնութեան նրան ստորագրող պետութիւնների միջև։

«Նոյնպիսի յայտարարութիւններ արեցին օսմանեան կառավարութեանը և մի քանի ուրիշ պետութիւնների ներկայացուցիչներ։ Միևնոյն ժամանակ Թիւրքիայի յայտնած միտքը՝ եւրոպական կօնֆերէնցիա հրաւիրելու մասին՝ առիթ տուեց հայեացքների փոխանակութեան պետութիւնների միջև։ Վերջինները չէին կարող չը խոստովանել, որ նորագոյն դէպքերը հաչպէս փոփոխեցին իրերի դրութիւնը Բալկանեան թերակղզու վրա։ Այդ պատճառով կօնֆերէնցիան պարտաւոր է զբաղվել և ուրիշ հարցերով, որոնք նոյնպէս հրաւիրում են իրանց վրա պետութիւնների ուշադրութիւնը, այսինքն, Բերլինի դաշնագրի այն որոշումների վերաքննութեամբ, որոնք ժամանակի ընթացքում կորցրել են իրանց սկզբնական նշանակութիւնը, և միջոցներ որոնելով բաւաբարութիւն տալ Թիւրքիայի և բալկանեան պետութիւնների մի շարք արդարացի շահերին։ Ձերդ գերազանցութեանը յայտնի է կօնֆերէնցիայի պրօգրամի ծրագիրը ինն կէտերից բաղկացած, որ մշակված է որպէս համաձայնութեան հիմք պետութիւնների միջև։ Երկու ամսից աւելի է արդէն, որ այդ նախագիծը կազմում է արդէն մասնաւոր բնաւորութիւն կրող բարդ բանակցութիւնների առարկայ առանձին կաբինէտների միջև, բայց դեռ ոչ մի վերջնական համաձայնութիւն կայացնել չաջողվեց այդ առարկայի վերաբերմամբ։ Դրա գլխաւոր դժուարութիւնը մինչև այժմ կայանում էր աւստրօ-ունգարական և Կայսերական Ռուսաց կառավարութիւնների հայեացքի տարբերութեան միջև ապագայ կօնֆերէնցիայի կօմպետենցիայի վերաբերմամբ։ Համաձայնվելով, որ Բօսնիայի և Հերցեգովինայի, նոյնպէս և Նօվօ-Բազարի սանջակի հարցերը մտնեն կօնֆերէնցիայի պրօգրամի մէջ, Վիեննայի կաբինէտը սակայն յայտնեց, որ այդ երկու հարցերը այլ ևս չը պէտք է քննվեն։ Արդէն բանակցութիւններ սկսելով Բ. Դրան հետ՝ անմիջական համաձայնութիւն կայացնելու նպատակով Աւստրօ-Ունգարիայի և Թիւրքիայի միջև, Վիեննայի կաբինէտը միևնոյն ժամանակ պնդում էր այն բանի վրա, որ կօնֆերէնցիան բաւականանայ միայն ի տեղեկութիւն առնելով այդ համաձայնութիւնը և վաւերացնելով Բերլինի դաշնագրի յօդուածը»։ («Հ. Գ.»)

(Կը շարունակվի)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

(Սեփ. Թղթ.)

Ալեքսանդրօպօլ, 9 դեկտ.

Ալեքսանդրօպօլի բանտում 15 ամիս բանտարկութիւնից յետոյ, Պետրոս Մռճոռեանը, որը լաւ ծանօթ է հայ հասարակութեանը, գրական ասպարիզում ունեցած իր գործունէութեամբ, որպէս բանաստեղծ, գրականագէտ և աշխատակից զանազան հայ պարբերական հրատարակութիւնների, և որը մեղադրվում էր 102-րդ յօդ. որպէս հայ յեղափոխական Հնչակեան կուսակցութեան ղեկավար մարմնի անդամ, նոյեմբերի 4-ին, նահանգական-զինուորական դատարանի վճռով, արդար ճանաչվեց և արձակվեց բանտից։

X

—

Երևան, 7 դեկտեմբերի

Այսօր, ցերեկվայ ժամը 12-ին, Երևանի ռուս, վրացի և հայ երկսեռ հասարակութիւնից շատերը շտապում էին ռուսաց մայր եկեղեցին։

Պատարագից յետոյ ռուսաց գործակալը յայտնեց, որ այսօր կատարվելու է մաղթանք և խօսվելու է վրացերէն լեզուով ի պատիւ Ակակի Ծերեթելու։ Քահանայ Վարդեվը խօսեց օրվայ յօբելեարի մասին և վերջը հրաւիրեց ներկաներին դէպի քաղ. ակումբ, որտեղ կատարվելու էր Ծերեթելու ինամեայ յօբելեանը։

Երկսեռ հասարակութիւնը տեղ բռնեց քաղաքի ակումբում։ Ժամը 1-ին դահլիճի վարագոյրը բարձրացաւ։ Բեմի մէջտեղում տօնածառի ճիւղերի մէջ դրված էր յօբելեարի մեծադիր նկարը։ Կէժուլարեան ռուսերէն լեզուով նկարագրեց Ծերեթելու կենսագրութիւնը։ Ապա երգեցին խմբովին վրաց ազգային հիմնը՝ «Մրաւօ ժամիէ»։ Հասարակութիւնը լսեց հիմնը յոտնկայս։ Յետոյ վրացերէն լեզուով կարդացին ոտանաւորներ և խօսեցին տ. տ. Գուգավա ու Խուշտարէա և պ. պ. Աշլամաձէ, Ցիմակուրիձէ, Կէժուլարիա և ուրիշները։ Թէ ոտանաւորներից և թէ ճառերից յետոյ բեմի վրա երգում էր երկսեռ խումբը ուսուցչական դպրոցի ուսուցիչ պ. Կաստրաձէի ղեկավարութեամբ։ Հասարակութիւնը բուռն ծափահարութիւնով վարձատրեց թէ խօսողներին և թէ խմբին։ Վերջինս մի քանի անգամ կրկնեց մի քանի երգեր։ Հանդէսը վերջացաւ ժամը 3-ին։

Գ. Աղաջանեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ Փոխարքայի դիւանատունը տեղեկացրեց կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութեան խորհրդին, որ թոյլատրում է Թիֆլիսում գումարվելիք գիւղատնտեսների համագումարը դեկտեմբերի 7—15-ից յետաձգել 1909 թ. մարտի 14—22-ը, միայն այն պայմանով որ թոյլատրված ծրագիրը մնայ առանց փոփոխութեան։

✦ Մեզ հաղորդում են, որ կաթողիկոսական տեղապահ Սուրէնեան սրբազանը, համաձայն Թիֆլիսի առաջնորդի միջնորդութեան, թոյլատրել է Եգոր Զօհրաբեանին թաղել Վանքի եկեղեցու գաւթում։

✦ Վրաց ազնուականութեան թատրոնի բացումը, որ տեղի էր ունենալու դեկտեմբերի 10-ին, կը կայանայ առաջիկայ կիրակի օրը։ Ցերեկով թատրոնը կօծվի, իսկ երեկոյեան ներկայացում կը տայ վրաց դրամատիկական խումբը։

✦ Մեզ հաղորդում են, որ Ալեքսանդրօպօլի գաւառի Պալնի գիւղի ջուլհակութեան արհեստանոցում տեղական բրդէ մանուածքից սկսել են պատրաստել սարժէ գործուածքի կտորներ, որոնք բաւական աջող արտաքին տեսքի հետ միասին ունեն և մի մեծ առաւելութիւն՝ այն է չափազանց էժան են նստում և համեմատաբար աւելի դիմացկուն են։ Գործի աջողութիւնը հերթական անյետաձգելի պահանջ է դարձնում կազմակերպել բրդէ և բամբակի մանուածքի արհեստանոց արդի կատարելագործված պահանջների համաձայն։

✦ Հացի և մսի խնդիրը դարձեալ զբաղեցնում է Թիֆլիսի թէ քաղաքային վարչութեան, և թէ շահագրգռված կողմերին։ Չը նայած որ դումայական մասնաժողովը որոշեց սակագները պակասեցնել $1/4$ կօպէկով, սակայն մինչև օրս այդ որոշումը հաստատութիւն չէ գտել պատշաճաւոր իշխանութեան կողմից։ Միւս կողմից, քաղաքի աւելի յետ ընկած մասերում երևացել են կողմնակի հացավաճառներ, որոնք հացը ծախում են իսկական գներից 1 կօպէկ պակաս։ Նկատի առնելով այդ, հացթուխները, իբրև մրցակիցներ այդ հացավաճառներին, իրանք էլ սկսել են հացը վաճառել պակաս գներով։ Մսագործներն էլ իրանց հերթին միսը ծախում են կամայականութեամբ 1—2 կօպէկով աւելի ֆունտին։ Չը գիտենք ուր է վախճանը այս «անարխիայի»։

✦ Այսօր, նահանգական դատարանի շինութեան մէջ, տեղի է ունենալու կովկասեան իրաւաբանական ընկերութեան նիստը։

✦ Այսօր բացվում է վրաց թեմի հոգևորականութեան պատգամաւորների համագումարը։

✦ Գանձակը, Գանձակի գաւառը և Բագուի քաղաքապետութիւնը յայտարարվում են խօլերայից ապահով։

✦ Անա մի շաբաթ է, որ սինօդական վերաստուգիչ Պօլեանսկին ստուգում է Թիֆլիսի ուղղափառ հոգևոր սեմինարիան ինչպէս կրթական, այնպէս և տնտեսական տեսակէտից։

✦ Երկրագործութեան և հողային բարեկարգութեան գլխաւոր կառավարչի կովկասեան նախկին լիազօր Մեզվերիէվը մօտ օրերս ընտրվել է Մօսկվայի անտառային ընկերութեան պատուաւոր անդամ։

✦ Ժողովրդական համալսարանի վարչութիւնը ամսիս 9-ի երեկոյեան ժողովում որոշեց հրաւիրել ընկերութեան անդամների ընդհանուր ժողովը ամսիս 21-ին։ Օրակարգում դրված են հետևեալ հարցերը. 1) Սեկցիաների գործունէութեան ծրագիրը. 2) Ընկերութեան կանօնադրութեան փոփոխման ենթարկված մի քանի կէտերը. 3) Վերահսկիչ մասնաժողովի բացատրութիւնը. 4) Վարչութեան անդամների նոր ընտրութիւն. 5) Դասախօսութիւնների և ներկայացումների համար տուն ունենալը։

✦ ՍԻՄՖԵՐՕՊՕԼԻՑ մեզ գրում են, որ նոյեմբերի 29-ին այդ քաղաքում ինքնասպանութիւն է գործել նոտար Յակոբ Քուշնարեանը։ Թաղումը կատարվել է դեկտեմբերի 1-ին մեծ շքով և բազմաթիւ պսակներ են եդել դրված նրա դագաղի վրա։ Մանրամասնութիւնները յաջորդ անգամ։

ԿԱՌԱՎԱՐՉԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

✦ Պետերբուրգի քաղաքական շրջաններում յամառ կերպով խօսում են, որ մօտիկ օրերս արտաքին գործերի մինիստրութեան մէջ փոփոխութիւններ են տեղի ունենալու։ Կարծում են, որ մինիստր Իզվօլսկին կը փոխարինէ հանգուցեալ Մուրավիէվին, իսկ արտաքին գործերի մինիստրի պաշտօնը կը ստանձնէ կոմս Ս. Իւ. Վիտտէն։ Այդ առիթով, երբ «Р. У.» լրագրի թղթակիցը դիմել է կոմս Վիտտէին ստուգելու այդ լուրի ճշտութիւնը, կոմսը վճռականապէս հրաժարվել է պատասխանել։ Իզվօլսկու հրաժարականի մասին խօսում են նաև Դումայի շրջաններում։ Նրա հրաժարականի պատճառը իբրև թէ այն խոչընդոտներն են, որոնք դրկում են նրան Դումայում բալկանեան գործերի առիթով իր բացատրութիւնները տալու հնարաւորութիւնից։ «Ես,—ասել է Իզվօլսկին Դումայի պատգամաւորներից մի քանիսին,—թշնամի եմ փակ խաղաթղթերի, այդ պատճառով և հարկադրված եմ հրաժարական տալ»։ («Р. У.»)

✦ «Вечеръ» լրագիրը արժանահաւատ աղբիւրից հաղորդում է, որ գեներալ Սուխոմլինօվին զինուորական բարձր շտաբի կառավարիչ նշանակելով սպասվում են յիշեալ վարչութեան մէջ թէ մեծ կրճատումներ և թէ բարեփոխութիւններ։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

—

Երկուշաբթի, դեկտ. 8-ին, հայ դերասանական ընկերակցութիւնը ներկայացրեց տիկին Մայսուրեանի բենեֆիսին «Անուրջ» դրաման, 1 գործողութեամբ, և «Ամուրիների ժողովարանը» կօմեդիան, 3 գործ., հեղինակութիւն Բալուցկու, թարգմ. Վ. Տիրացեանի։

Պէտք էր սպասել, և ամենայն իրաւամբ, որ տիկին Մայսուրեանի, հայ բեմի այս զարդի, բենեֆիսը կը գրաւէ հայ հասարակութիւնը դէպի թատրօն, բայց, դժբաղդաբար, թատրօնը կիսով չափ դատարկ էր, իսկ լօժերում, փոխանակ մեր հայ ունևորների, նստած էին աշակերտներ, որոնք, ի դէպ է ասել, իրանց անկիրթ և անտանելի վարմունքով ստիպել էին տալիս մի բոպէ, թէ արդեօք հասարակութիւնը դրա համար չէ խոյս տալիս հայ թատրօնից։

Ինչ և լինի, բայց հայ հասարակութեան բացակայութիւնը այդ օր Թատրոնում դատապարտելի և պախարակելի է։

Մի գործողութեամբ «Անուրջ» դրաման, գործ Զիւմինի, Թարգմ. Տիրացեանի, եթէ չենք սխալվում, առաջին անգամն է խաղացվում հայ բեմի վրա, և լաւ կը լինէր, որ երկրորդ անգամ չը խաղացվէր. Նա ոչ միտք ունի և ոչ էլ բովանդակութիւն, խիստ խրատական, կրթիչ ոգի՝ բնաւ։ Մի կին, Իդա (տ. Մայսուրեան), որ կաթոգին սիրված է իր ամուսնուց, սիրահարվում է մի դերասանի վրա և, չը կարողանալով դիմադրել իր բուռն սիրոյն, թողնում է իր տունը, գալիս է դերասանի մօտ, որ յայտնի է իբրև Դօն-Ժուան, բայց հաւատացրել է Իդային, թէ անսահման և անկեղծ սիրում է նրան։ Սակայն հէնց ամուսնական յարկից փախչելու առաջին երեկոն կինը համոզվում է դերասանի խօսքերից, որ սա ամենևին չէ կամենում միանալ նրա հետ, իբրև ամուսին, այլ ունենալ իբրև սիրուհի։ Նա գրում է մի տոմս ամուսնուն, իմաց տալիս նրան՝ որտեղ է ինքն, որպէսզի ամուսինը գալով սպանէ երկուսին էլ. և երբ ամուսինը գալիս է ու դուռը բաղխում, Իդան առաջարկում է դերասանին անձնասպան լինել. իրան ևս սպանել։ Դերասանը, ի հարկէ, մերժում է. այն ժամանակ Իդան ատրճանակի հարուածով վերջ է դնում իր կեանքին։

Անշուշտ, իր ամենանուիրական յոյսերի, յոյզերի և անուրջների մէջ խաբված մի դեղանի և երիտասարդ կնոջ դերը տաղանդօրէն կատարելու համար մեծ ասպարէզ և պարիթ կայ այդտեղ, և տիկին Մայսուրեան մեծ հմտութեամբ ցոյց տուեց ու գեղարուեստօրէն վարեց դերը, բայց բարոյական ոչ մի իմաստ չը կար պիէսի մէջ, իսկ հայ բեմի վրա միայն էֆֆէկտի համար պիէսաներ դնելը ոչ մի միտք և օգուտ չունի։

Նոյնը, ի հարկէ, չենք կարող ասել «Ամուրիների ժողովարանը» կոմեդիայի համար, որ և զուարճացուցիչ էր և ոչ զուրկ իմաստից, վերցված կենցաղական կեանքից, մերկացնող հումորով մարդկային թերութիւնները, անիրականութիւնը այն խոստումների և ուխտերի, որոնք անվում են հակառակ կեանքի պահանջների։ Մի քանի հոգի կազմել են ամուրիների ժողովարան, չամուսնանալու պայմանով, բայց վերջ ի վերջոյ նրանք կամ նորից միանում են իրանց թողած կանանց հետ, կամ նոր ամուսնանում։ Գլխաւոր հերոսուհու՝ Ելէնա Օխոցիցկոյի դերը տ. Մայսուրեան շատ գեղեցիկ կերպով կատարեց և ցոյց տուեց, որ իր բեմական ձիրքերը անընդհատ կատարելագործվում են։ Շնորհալի դերասանուհին ստացաւ ծաղկեայ պսակներ և փունջեր ու շատ ծափահարվեց։

Հաճելի տպաւորութիւն թողեց մեզ վրա և մի դերասան, որ կատարում էր Ելենայի ամուսնու՝ Գրոմովիչի դերը, պ. Սեւումեանը, իր մտածած և լաւ խաղով. և մեզ թւում է, որ այդ դերասանը լաւ ապագայ է խոստանում։ Շատ լաւ էր և տ. Արաքս՝ Մաշայի դերում։ Աջող կատարեցին իրանց դերերը, ինչպէս և միշտ, Զարիֆեանը և Թաշճեանը, իսկ Աւետեանը իր կոմիկի դերում (անմեղ և ամաչկոտ երիտասարդի) շատ զուարճացրեց հասարակութեան։ Եւ եթէ չը շեշտենք մի քանիսի՝ իրանց դերերը չիմանալու յոռի սովորութիւնը, պէտք է ասել, որ կոմեդիան իր ամբողջութեամբ լաւ և աջող խաղացվեց։

Հ. Ա.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Բագու, 29 նոյեմբերի

Քաղաքումս տարածված մի պասկվիլում, որ ուղղված է պ. Բ. Դօլուխանեանի դէմ և կրում է «Հնչակեան ս.-դեմ. կուսակցութեան Բագուի և Բալախանիի շրջանային մասնաճիւղերի» ստորագրութիւնը, ի շարս այլ զրպարտութիւնների, ասված է նաև, որ պ. Դօլուխանեանը սովեալների համար հանգանակած տասնեակ հազարաւոր ռուբլիները իւրացրել է և գործ դրել բոլորովին այլ նպատակների համար։

Բագուի նպաստամատոյց խանի յանձնաժողովի և վերստուգիչ մասնաժողովի բոլոր անդամները, նոյեմբերի 27-ին ժողով գումարելով, միաձայն որոշեցին մամուլի միջոցով յայտնել իրանց խորին վրդովմունքը այդ պասկվիլի հեղինակներին, որ երկչոտութեամբ ծածկվելով մի կուսակցութեան անուան տակ և առանց քաղաքացիական քաջութիւն ունենալու բացարձակ հրապարակ դուրս գալու՝ թոյլ են տուել իրանց այդպիսի անհեթեթ զրպարտութիւններ բարդել մի մարդու վրա, որի անբիծ և անձնուէր հասարակական գործունէութիւնը յընթացս երկար տարիների և մանաւանդ մեր կեանքի ամենածանր ու կրիտիկական օրերում ամենքը պատկառանքով են յիշում։

Պարտք ենք համարում նաև յիշեցնել, որ ներկայ թւի մայիսի 14-ին կայացած ընդհանուր ժողովում նպաստամատոյց խանի յանձնաժողովը մանրամասն հաշիւ է ներկայացրել հասարակութեանը կցելով իր հաշւին վերստուգիչ մասնաժողովի զեկուցումը։

Ստացված և ծախսված բոլոր գումարների հաշիւը տպագրված և ուղարկված է բոլոր նուիրատուներին, նոյնպէս և «Баку», «Փորձ», «Մշակ» և «Тифлисскій Листокъ» լրագիրներին։

Ցանկացողները այժմ ևս կարող են ստանալ այդ հաշիւը Մարդասիրական Ընկերութեան գրադարան-ընթերցարանում և ստուգել բոլոր ծախսերը։

Փոխ-նախագահ Բագուի նպաստամատոյց խանի յանձնաժողովի՝ Արշակ Ղուկասեան. Անդամներ յանձնաժողովի՝ Աւետիսեան Գէորգ, Առաքելեան Արամ, Եղիազարեան Գէորգ, Դաստակեան Աբրահամ, Թաղիանոսեան Երուանդ, Խօջայեան Ստեփան, Մախմուրեան Գալուստ, Նազարեան Համայակ, Շահիրեան Մարտին, Շխեան Բագրատ, Պարոնեան Արշակ, Տէր-Անդրէասեան Մխիթար, Տէր-Ղազարեան Սերգէյ, Տէր-Միքայէլեան Հայկ. Անդամներ վերստուգիչ մասնաժողովի՝ Գիւլամիրեան Հայկ, Պապովեան Մակար. Քարտուղար՝ Ճաճիկեան։

Թիֆլիս, 1 դեկտեմբերի

Յատկապէս խնդրում եմ խմբագրութեանդ՝ այս նամակը տպել անփոփոխ։

Շատերը զարմանում են, որ ես մինչև այսօր ասպարէզ չեկայ տալու իմ բացատրութիւնները և վկայութիւնները այն բանակռուի առթիւ, որ վերջերս կաթողիկոսական ընտրութեան հարցի առթիւ մղվում էր մի կողմից «Հովիւ», «Խարազան» և «Հայրենիք», իսկ միւս կողմից «Մշակ» թերթերի մէջ, քանի որ երկու կողմերն ևս ինձ էին վկայ հրաւիրում եղելութիւնը ճշտելու համար։

Ինձ համար ցաւ է, որ այն պարոնները, որոնք աղնիւ խօսք էին տուել ինձ չը խօսելու այն խորհրդակցութեան մասին (հասկանալի է՝ մտադրեալ նպատակի աջողութեան համար), որ տեղի էր ունեցել իմ բնակարանում, չը կարողացան կատարել իրանց խոստումը, տարվելով անձնական ու կուսակցական հաշիւներից, և այսպիսով՝ մի չնչին և ինքնըստինքեան մասնաւոր և աննշան իրողութիւն ուռցրին, չը գիտեմ թէ ինչի համար։ Բայց այսպէս թէ այնպէս, քանի որ յիշեալ լրագիրներում մէկը միւսի ետևից իմ խորհրդակից ընկերներս հասարակութեանը յանձնեցին մի մասնաւոր բնակարանում և մի փոքրիկ շրջանում (բաղկացած ընդամենը չորս հոգուց) տեղի ունեցած խօսակցութիւնը, ինչպէս երևում է՝ տեղի տալով կուսակցական, խուզարկական հալածումներին, և ես իմ երեք խօսակիցներիցս այլ ևս ոչ ոքի հետ աղնիւ խօսքով կապված չը մնացի, մանաւանդ որ հէնց իրանք խօսակիցներս են ինձ վկայ հրաւիրում (տես յիշեալ լրագիրների էջերը) և, նրանցից վարակվելով, ամեն անցող-դարձող ու հանդիպող նոյնն է պահանջում ինձնից (զարմանալի եռանդ), ուստի ես յանուն ճշմարտութեան մտնում եմ այստեղ պատմել եղելութիւնը այնպէս, ինչպէս նա տեղի է ունեցել և որքան ես յիշում եմ։ Սրան աւելացնեմ և այն, որ ես ինձ ճնշված եմ զգում իմ մէջ, որ, մի բարի գործ կատարելու դիտումով, առիթ տուի այնքան անտեղի և անվայել յարձակումների։

Սոսկ իրողութիւնը, և աւա՜ղ, շատ անհետաքրքրական, ահա այս է.

Երբ մօտեցան Թիֆլիսի թեմի կաթողիկոսական պատգամաւորի ընտրութեան օրերը, ես, տեսնելով որ մի քանի տարբեր հոսանքների արտայայտիչ թեկնածուներ կան հրապարակի վրա, այն է՝ մշակականների, պահպանողականների և այլն, և կարող է պատահել մինչև անգամ, որ ոչ ոք բաւարար քուէ չը ստանայ, միտք յղացայ, որ աւելի լաւ կը լինէր ընտրել տալ պատգամաւոր պ. Սամսոն Յարութիւնեանին *), իբրև Կովկասեան Հայոց Բարեգ. Ընկերութեան Խորհրդի նախագահի, որը իմ սրտին շատ մօտ էր։ Եւ որովհետև նրա ընտրութիւնը, իմ հաշւով, հնարաւոր էր միայն այն դէպքում, երբ մշակական և պահպանողական պատուիրակները միանային, ուստի ես մտածեցի միութիւն կազմել այդ երկու կուսակցութեանց մէջ։ Անցողակի նկատեմ, որ այդպիսի միութիւն կազմելը երկար տարիներէ հետէ իմ բաղձալի, ամբողջ էութիւնս համակող գաղափարն է, իմ idée fix-ն է եղել, որպէս այդ յայտնի է մի քանի նշանաւոր գործիչների և գրագէտների և որը քիչ մնաց որ մարմին առնէր կեանքի մէջ մօտ երեք տարի առաջ, ձուլվելով ընդհանուր «Հայկազեան Կուլտուրական Միութեան» մէջ, որի կանոնադրութիւնը կազմվեց նոյնիսկ իմ բնակարանում և որի մասին գրվեց «Տարազի» և «Լումայի» մէջ (յիշելով իսկ իմ անունը և ժողովի տեղը)։ Յիշեալ ժողովներին ներկայ էին շատ տասնեակ անձնաւորութիւններ, ի թիւս որոնց և մշակականներ և պահպանողականներ և այլն, որոնց թւում տէր-Գիւտ քահանայ Աղանեան, Բենիկ վարդապետ և բագուաբնակ պ. Գ. Ենգիբարեանց... և որպիսի ժողովներից յետոյ, երբ ես առժամանակ կանգ առայ, որպէսզի ճանապարհ բանայ Կովկ. Հայոց Բարեգ. Ընկերութեան (այդ փաստը ևս յայտնի է շատերին) վերականգման առաջ, ահա այդ միջնաշրջանում բացվեց «Բագուի Կուլտուրական Միութիւնը..»։

Բայց դառնամ իմ պատմութեանը՝ որ ես մտածեցի մի անգամ ևս փորձել միացնել մշակականներին և պահպանողականներին առանց, այսպէս ասած, նրանց կամքը հարցնելու, թէև՝ որքան յիշում եմ մէկին, մի մարդի միայն ակնարկեցի այդ իմ ձգտումը. այդ մէկը արժանապատիւ տէր-Գիւտ Աղանեանն էր։ Հարկ չեմ համարում երկար կանգ առնել այն ոճի վրա, թէ ինչ կը նշանակէ «առանց նրանց կամքը հարցնելու». այո, շատ անգամ մարդիկ գետինը վարում են, որ ցորեն ցանեն, բայց գանձ են գտնում։ Ահա այդ դիտումով ես մի օր խնդրեցի, որ երեկոյեան ժամը 7-ին ինձ մօտ գան՝ պահպանողականներից տէր-Գիւտ ք. Աղանեանին և Հ. Տէր-Աստուածատրեանին և մշակականներից պ. Հ. Առաքելեանին—խորհրդակցելու պատգամաւորի ընտրութեան մասին, առանց սակայն յայտնելու մէկին կամ միւսին, թէ ով պէտք է լինի ինձ մօտ. դրանից առաջինին և երրորդին ես խնդրեցի անձամբ, իսկ պ. Հ. Տէր-Աստուածատրեանին՝ նամակով։ Յատկապէս այդ երեքին ընտրեցի, իբրև ինձ մօտիկ բարեկամների։

Ուրեմն, ինձ մօտ հրաւիրելու ամենամօտիկ շարժառիթն եղել է՝ մշակական և պահպանողական կուսակցութիւնների համերաշխութիւնը կազմել պ. Ս. Յարութիւնեանի ընտրութիւնը ապահովելու համար. այսինքն՝ ինձ մօտ եղած խորհրդակցութիւնը բացառապէս (ինչպէս ես էի ծրագրել) պատգամաւորի անձնաւորութեան մասին է եղել և ոչ կաթողիկոսական թեկնածուների, քանի որ, ինչպէս բոլորին յայտնի է, ես ոչ մի active դեր չէի կատարում կաթողիկոսական խորհրդակցութեանց ժողովների մէջ, նրանց ապարդիւն համարելով, քաջ գիտենալով որ գերակշռող ձայներ (մանաւանդ Թիւրքիայի սահմանադրութիւնից յետոյ) կը հանդիսանան թիւրքահայ բազմաթիւ պատգամաւորները, թէպէտև, ի հարկէ, ես ունէի իմ որոշ աշխարհահայեցողութիւնը։

Հրաւիրվածներս եկան. ես առաջարկեցի համերաշխութիւն կազմել պահպանողական և մշակական կուսակցութիւնների մէջ պատգամաւորի թեկնածուի վերաբերմամբ։

Պ. Հ. Առաքելեանը յայտնեց, որ մշակական կուսակցութեան կողմից որոշված է առաջ տանել կամ պ. Ալ. Քալանթարին, կամ, եթէ սա (որ բացակայ էր Թիֆլիսից) չը համաձայնէ, իր՝ Հ. Առաքելեանի թեկնածութիւնը *)։ Պահպանողականների կողմից, ինչպէս յայտնեցին տէր Գիւտը և պ. Հ. Տէր-Աստուածատրեանը, մտադիր էին առաջ բերել պ. Ս. Ջէրբէջեանի կամ պ. Յ. Սպէնդիարեանի թեկնածութիւնը։ Բայց խնդրոյ վրա բերեցին խօսակիցները (կարծեմ առաջինը եղաւ տէր Գիւտը,) թէ նախ քան պատգամաւորի անձնաւորութեան վրա կանգ առնելը՝ պէտք է որոշել, թէ կարելի՞ է արդեօք համաձայնութեան գալ կաթողիկոսական թեկնածուի վերաբերմամբ։

Տեսնելով որ զրոյցը կենտրոնացաւ բացառապէս կաթողիկոսական թեկնածուների վրա, ես իմ պատգամաւորիս թեկնածուի անունը այլևս չը տուի։

Պ. Հ. Առաքելեան յայտնեց, որ «Մշակի» և մշակականների կաթողիկոսական թեկնածուները յայտնի են՝ Իզմիրլեան և Դուրեան։

Տէր Գիւտը և պ. Հ. Տ.-Աստուածատրեանը, ընդունելով Իզմիրլեանի թեկնածութիւնը, յայտնեցին, որ իրանց ընտրելիներն են Օրմանեանը և Սուքիաս արքեպիսկոպոսը։

Պ. Հ. Առաքելեանը Սուքիաս սրբազանի մասին լռութիւն պահպանեց, իսկ Օրմանեան սրբազանի մասին ասաց, որ վերջին դէպքերից յետոյ դժուար թէ աջողվի նրա թեկնածութիւնը, բայց և այն կարծիքն յայտնեց, որ եթէ այնուամենայնիւ թիւրքահայ պատգամաւորները, որոնք մօտ են ծանօթ Օրմանեանին, գալով յայտնեն, թէ նրան քուէ պէտք է տալ, մեզ ռուսահայերիս կը մնայ միայն ընդունել, որ նա երկրորդ կանդիդատը լինի և թէ այդ բաները կը վճռվեն ս. Էջմիածնում։ Այս վերջին հանգամանքին (ս. Էջմիածին) իւրաւունք էր տալիս և տէր Գիւտը, երևի և բոլորեքեանքս, թէև ես ըստ մեծի մասին լուռ էի և չէի մասնակցում կաթողիկոսական թեկնածուների մասին եղած խօսակցութեանը. ես այն ժամանակն էի խօսում միայն, երբ հարկաւոր էր լինում համերաշխութեան խոչընդոտ խորդ ու բորդերը մեղմացնել, օրինակ՝ երբ մի կամ միւս կողմը աշխատում էր իւրաքանչիւրը իր կուսակցութեան պատուիրակների (որոնց ցուցակը կար պ. Հ. Առաքելեանի մօտ) թիւը չափազանցել և դրանով կարծես թէ սիգալ։

Ահա այս տեսակի խօսակցութիւններ էինք անում մենք, միշտ ընտանեբար, միշտ խաղաղ և անվրդով, աշխատելով ոչ սուր և ոչ շեշտակի ու կտրուկ կերպարանք տալ յարուցված խնդիրներին. որևէ գրական, մանաւանդ վերջնական որոշում, վճիռ կամ համաձայնութիւն չեղաւ և չէր էլ կարող լինել մեր այդ փոքրիկ և, ինչպէս երկուստեք յայտնեցին, անձեռնհաս ժողովում։

Բայց և այնպէս, ես այն տպաւորութիւնն ստացայ, որ Իզմիրլեանի առաջնադաս թեկնածութիւնը պ. Հ. Առաքելեանը ոչ մի կերպով չէր զիջանի, բայց երկրորդ կանդիդատը գուցէ համաձայնէր դնել Օրմանեանին և նա, ինչպէս և տէր Գիւտը կարծես չէին ուզում ի զուր տեղը հարցին սուր կերպարանք տալ այս նեղ, իմ ներկայութեամբս համակված բարեկամական մթնոլորտի մէջ և աւելի թեթևական էին խօսում և կրկնում էին այսպէս՝ «ես կարծում եմ», «ես չը գիտեմ մեր կուսակիցները ինչպէս կը մտածեն և այլն»։ Պ. Հ. Տէր-Աստուածատրեանն էր որ խօսում էր անվերապահ, և, որքան յիշում եմ, նա յաճախակի տալիս էր միմիայն Սուքիաս սրբազանի անունը։

Ստացայ և այն տպաւորութիւնը, որ տէր Գիւտը գոհ պէտք է լինէր, եթէ աջողվէր Օրմանեանին երկրորդը դնել։ Ես այս ոճը («ստացայ տպաւորութիւն») գործ եմ դնում այն պատճառով, կրկնում եմ, որ այս կամ այն թեկնածուի վերաբերմամբ և կամ նրանց ցանկի դասաւորութեան վերաբերմամբ ոչ ոք կատեգորիկ կերպով չը խօսեց և մանաւանդ ոչ մի վճիռ չը կայացաւ. ես շատ և՛ շատ անփորձ և միամիտ պէտք է լինէի, որ օրինակ պ. Հ. Առաքելեանի քթի տակն ասած այս կամ այն՝ «այո, բայց», «եթէ որ» և այլ այսպիսի առաձգական և խամթ-իչուն ասված ոճերը վճռական որոշումն համարէի։ Նոյնը կասեմ և տէր Գիւտի մասին. ես նրա կողմից էլ ոչ մի կտրական բան չը լսեցի, թէև գուշակել ազատ էի, գուցէ և կարող էի։ Մի խօսքով՝ պ. Հ. Առաքելեանի վերաբերմամբ (քանի որ նրա վրա են կենտրոնացած լրագրական յարձակումները), ձեռքս խաչիս վրա դրած, և դրանով նրան մի առանձին յարգանք և պաշտպանութիւն չը կարծելով մատուցանել, կասեմ, որ իմ բնակարանումս կայացած ժողովը ոչ մի կերպով և ոչ մի տեսակէտով չէ կարող նկատվել իբրև ապացուցիչ (դեմոնստրատիվ) հանգամանք, ինչպէս այս տեսակէտս արդարացաւ և ապագայ մեծ ժողովով՝ իր զրօյական վերջաբանութեամբ։

Մեր խօսակցութեան ընթացքում տեսնելով որ անկարելի է որևէ գրական և որոշ եզրակացութեան կամ համաձայնութեան գալ կաթողիկոսական թեկնածուի մասին, ուր մնաց թէ պատգամաւորի, և թէ՝ իրանք, իմ խօսակիցներս, միայնակ անձեռնհաս են վճռողական դեր կատարել, ես աւելորդ և անտեղի համարեցի տալ իմ պատգամաւորական թեկնածուիս անունը, և մեր խորհրդակցութիւնը վերջացրինք նրանով, որ վճռեցինք Գայեանեան դպրոցում հրաւիրել մի մեծ ժողով խառն պատուիրակներից խորհրդակցելու համար, թէ հնարաւո՞ր է արդեօք միացնել երկու կողմերի (պահպանողականների և մշակականների) քուէները միևնոյն կաթողիկոսական թեկնածուների վրա, որպէսզի ընդհանուր համերաշխութեամբ կանգ առնվի և մի պատգամաւորի վրա։

Որոշվեց տպել հրաւիրաթերթեր, որի ծախքը ես առաջարկեցի բաժանել մեր մէջ։ Սրանով և վերջացաւ ինձ մօտ եղած խորհրդակցութիւնը։

Որովհետև ես ընդունում էի, թէ նախ՝ մշակականները թւով առաւելագոյն են, քան պահպանողականները, որ և յայտնեցի երեք խօսակիցներիս, երկրորդ՝ պ. Ս. Յարութիւնեանը ընդունված է մշակականներից իբրև բարեկամ անձնաւորութիւն, երրորդ՝ համարում էի, թէ մշակականները այնուամենայնիւ այնքան ձայն չը պէտք է ունենան, որ կարողանան ընտրել «Մշակի» խմբագրին կամ պ. Հ. Առաքելեանին, ուստի՝ մեր խորհրդակցութիւնից յետոյ, երբ փողոցում ես և պ. Հ. Առաքելեանը մնացինք առանձնացած, ես հարցրի նրան, թէ յոյս ունի՞ նա, թէ կամ պ. Ալ. Քալանթարը կամ ինքը կընտրվեն պատգամաւոր։ Նա դրական պատասխան տուեց և աւելացրեց՝ «մանաւանդ Ձեր աջակցութեամբ»։ Ես այստեղ պարտ համարեցի ուղղակի ասել, որ ես կը կամենայի պատգամաւոր տեսնել պ. Ս. Յարութիւնեանին, իբրև նախագահի խորհրդի Կ. Հ. Բ. Ը., և թող նա ների ինձ, որ իմ ձայնս և աջակցութիւնս ըստ չափու հնարաւորութեան ես կը տամ նրան, և թէ իրան էլ ես կը խնդրէի նոյնը անել, քանի որ նրա յոյսերը չեն իրագործվի, վասնզի ես չեմ տեսնում, թէ պատուիրակների ընդհանուր ցուցակի մէջ մշակականները գերակշռող թիւ կազմեն, այն ինչ պ. Ս. Յարութիւնեանի վրա, երբ կուսակցութեանց մէջ համերաշխութիւն կազմվի, պահպանողականների քուէներն էլ կը կենտրոնանան։

Գուցէ ես սխալվում էի, բայց այն ժամանակ ես այդպէս էի մտածում։

Եւ պ. Հ. Առաքելեանը դարձեալ իր «տեսնենք»-ով պատասխանեց ինձ, ինչպէս յետոյ և այսօր ես համոզվեցի, խաթրս չը կոտրելու համար։

Այդ երեկոյից յետոյ մենք բոլորս հանդիպել ենք միմեանց միայն Գայեանեան դպրոցում։

Գայեանեան դպրոցում կայացած ժողովը, ինչպէս յայտնի է ամենքին, ոչ մի համաձայնութեան և եզրակացութեան չը յանգեց, նոյնիսկ կաթողիկոսական թեկնածուների մասին, ուր մնաց թէ պատգամաւորի, որի և ոչ մէկի անունը տեղ չեղաւ տալու։

Այդտեղ, երբ ժողովի նախագահ պ. Հ. Առաքելեան փակեց ժողովը, յայտարարելով թէ ոչ մի համաձայնութիւն չը կայացաւ մի քանի անձինք առաջարկեցին գումարել երկրորդ ժողով։ Պ. Հ. Առաքելեանը յայտնեց, որ ինքն անկարող է, քանի որ մեկնելու է Շուշի։ Մերժեց և պ. Ս. Մալխասեանը։ Ժողովականները քանիցս դիմեցին ինձ, որ ես գումարեմ ժողով, բայց ես հրաժարվելով հրաժարվեցի, որովհետև այդ մեծ ժողովից ես համոզվեցի, որ անհնարին է որևէ համերաշխութեան բերել կուսակցութիւնները նոյնիսկ կաթողիկոսական թեկնածուների վերաբերմամբ։ Դարձեալ դիմեցին պ. Հ. Առաքելեանին, որը յայտնեց, որ կը խնդրէ դպրոցի հոգաբարձու (կարծեմ և պատուիրակ) պ. Պետրոս Քալանթարեանին հրաւիրել, եթէ նա համաձայնի, երկրորդ ժողով։

Բայց այլևս ժողով չեղաւ, այլ, ինչպէս լսեցի, մշակականները առանձին ժողով էին գումարել «Մշակի» խմբագրատանը, որին ոչ միայն տէր-Գիւտին ու Հ. Տէր-Աստուածատրեանին, այլ և նոյնիսկ ինձ ևս չէին հրաւիրել. և այդտեղ որոշել են դնել պ. Ա. Քալանթարի թեկնածութիւնը։

Ահա ամբողջ եղելութիւնը իր բովանդակ շրջանակով, որից երևում է, որ ինձ մօտ կայացած ժողովը մինիատիւրն էր այն մեծ ժողովի, որը գումարվեց Գայեանեան դպրոցում (ուր ներկայ էինք և մենք չորս հոգիս, որոնք ժողոված էինք եղել ինձ մօտ), որը հասարակական սեփականութիւն է կազմում և որի մէջ շատ աւելի լայն չափերով ծեծվել են այն իսկ հարցերը, որոնք միայն սկիզբն առան ինձ մօտ երեք հոգի կուսակցականների մէջ։

Վերջացնելով խօսքս, ես կը ցանկայի, որ մի ամգամ առ միշտ վերջ դրվէր այս՝ ըստ իր էութեան արդէն շատ չնչին, ունայն և տաղտկալի խնդրին, խնայելով և ժամանակը և ընթերցողներին և նոյնիսկ իրանց՝ այդ տխեղերական նշանակութիւն ունեցող հարցին ինքնըսիաբար հետամուտ եղողներին։

Իսկ ես ցաւում եմ, որ, մի բարի գործ կատարելու դիտաւորութեամբ, առիթ տուի այնքան անախորժութիւնների և զուր մեղադրանքների։ Բարի գործ ես անուանում եմ ոչ այն, թէ կընտրէին պատգամաւոր իմ ցանկացած անձին, որի հետ ինձ կապում է այն վսեմ գործը, որի անունն է Կովկասեան Հայոց Բարեգործական Ընկերութիւն, այլ համերաշխութիւն ասված մեծ գաղափարը, որով երազում էի, թէ կը համակվէին կովկասահայոց երկու մեծ կուսակցական հատուածները, որոնք երեսուն և աւելի տարիներէ հետէ (սկսած գրաբարեանների և աշխարհաբարեանների ժամանակներից) շատ անգամ, նոյնիսկ գաղափարական սահմաններից դուրս գալով, կատաղի վիճաբանութիւններ են մղել միմեանց դէմ՝ երբեք իրար չը մերձենալով, երբեք իրար չը կամենալով հասկանալ և անգամ իրար չը յարգելով։ Դրանք իր տեսակի հայկական (նման իտալական-շէքսպիրական) մօնտեկկիներ և կապուլետտիներ են, որոնց ետևից գործիչների և գրողների ահագին շարքեր են խռնված խիտ առ խիտ։ Իսկ եթէ խորքից քննելու լինենք, թող ների ինձ ասել որ դրանք բոլորն էլ մի արտի ցորեն են (բառի անհեգնական մտքով) և մի ծառի պտուղներ (նոյնպէս), որոնց մէջ հարկաւոր է, որ մի բաղձալի օր թափանցի փոխադարձ ճանաչողութեան ցանկութիւնը, որին, հաւատացած եմ, կը յաջորդի և սուրբ համերաշխ գործակցութիւնը։

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

*) Այս իմ մտադրութիւնը՝ նրան ես երբէք չեմ յայտնել։ Բժ. Ն.

*) «Հայրենիքի» մէջ ասված էր, որ պ. Հ. Առաքելեանը ի միջի այլոց տուել է և իմ անունը, սակայն այդ չեմ լսել, գուցէ այդ րոպէին ես բացակայել եմ. բայց եթէ տուած էլ լինի, դա կը լինէր անզգուշի մի բան, իբրև լոկ սիրալիրութիւն, քանի որ անձամբ՝ ոչ այդ օրվանից առաջ և ոչ յետոյ՝ պ. Հ. Առաքելեանը ինձ ոչ մի խօսք չէ ասել դրա մասին և ոչ էլ գրվել է «Մշակի» մէջ իմ անունը, ի թիւս իրանց թեկնածուների։ Բժ. Ն.

ԻՄ ՎԵՐՋԻՆ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Վերջապէս «Մշակի» այսօրվայ համարում տպվեց բժշկապետ Բ. Նաւասարդեանի նամակը։

Այդ նամակը, որքան էլ գրված է մեղմ և խնայող ոճով, բայց պարզ և մեկին կերպով քանդում է ստութեան, զրպարտութեան, բամբասանքների և քսութեան այն շէնքը, որ «Խարազան», «Հովիւ» և «Հայրենիք» կղերական-յետադիմական թերթերն ու օպպորտիւնիստ «Փորձը» աշխատեցին վերջերս իբր թէ կառուցանել իմ դէմ։

Եւ այդ կաւեայ շինութիւնից չը քաշվեց օգտվել այժմ օպպորտիւնիզմը իր դաւանանք ընտրած, իմ նախկին բարեկամ Սամսոն Յարութիւնեանը, որ ուրիշ պարագաներում անմաքրասիրութիւն կը համարէր մօտենալ այդպիսի պղտոր աղբիւրների, բայց այս անգամ, իր զրպարտութիւնները առաջ քշելու համար, որոշեց կեղտոտել իր գրիչը, թաթախելով այդ՝ անմաքուր աղբիւրի մէջ։

Դառնանք պ. Նաւասարդեանի նամակին։ Նա ապացուցանում է, որ

1) Ես հրաւիրվել եմ բժշկ. Նաւասարդեանի մօտ, առանց իմանալու ինչի համար և ում պէտք է հանդիպեմ նրա մօտ, այսինքն առանց իմանալու թէ խորհրդակցութեան նպատակը լինելու է կաթող. հարցը և թէ այդտեղ լինելու են տէր Գիւտ քահանան և Հ. Տէր-Աստուածատրեանը։

Սա է հէնց հարցի կարդինալ կէտը, բեւեռը, որովհետև սա և ապացուցանում է, որ, հետևաբար,

2) Ես երբէք որևէ rendez-vous չէի նշանակել և չէի կարող նշանակել ոչ Գիւտ քահանային, ոչ էլ Հ. Տէր-Աստուածատրեանին, որոնց հետ ես որևէ մօտիկ ծանօթութիւն չունէի (իսկ տ. Գիւտի հետ նոյն իսկ չէինք խօսում, իբրև գոնէ փոքր ի շատէ ծանօթներ), որոնց դէմ շարունակ ես գրել եմ և իրանք ևս գրել են իմ դէմ։

3) Ոչ մի բլոկ, ոչ մի համաձայնութիւն մեր մէջ թէ պատգամաւորի և թէ կաթ. թեկնածուների մասին չէ կայացել, այլ եղել են լոկ խօսակցութիւններ, որոնց ժամանակ մեզանից ամեն մինը աշխատել է իր նպատակի աջողութեան համար. իսկ համաձայնութիւնը, որ եղել է, այդ՝ պատուիրակների մի մեծ ժողով գումարելն է, ուր պէտք է քննվէր այն հարցը, թէ հնարաւո՞ր է արդեօք որևէ համաձայնութիւն կաթողիկոսական խնդրի վերաբերութեամբ։ Ժողով հրաւիրելու տոմսակների տպագրութեան ծախքը, չը կամենալով որ ծանրանայ մէկի վրա, բաժանել ենք մեր մէջ, տալով մեզանից իւրաքանչիւրը 50 կ., ըստ առաջարկութեան պ. Նաւասարդեանի։

Մի խօսքով, պ. Նաւասարդեանի մօտ կայացած մեր պատահական (գոնէ ինձ համար) խորհրդակցութիւնը եղել է, ինչպէս շեշտում է նա ինքը, մինիատիւրն այն մեծ ժողովի, որ կայացաւ Գայեանեան դպրոցում, իսկ այդ ժողովը, ինչպէս յայտնի է, ոչ մի համաձայնութեան և եզրակացութեան չեկաւ։

Եւ ահա այսպիսի մի պարզ և աննշան դէպքից, այսպիսի մի պատահական տեսակցութիւնից օգուտ քաղեցին «Մշակի» երդուեալ հակառակորդները և, յերիւրելով, յեղաշրջելով փաստերը, նորանոր քսութիւններ աւելացնելով, ժանդարմական խուզարկութիւններ կատարելով, իրանց ողորմելի դատողութեամբ կամեցան որպէս թէ փաստել «Մշակին» և ինձ, որպէս թէ եղել է դաւադրութիւն, եղել են խոստումներ Օրմանեանի թեկնածութիւնը պաշտպանելու և այլն, և այլն։ Այդ ողորմելիները չը կարողացան հասկանալ, որ եթէ ես որոշած լինէի բլոկ կազմել, ես դրա համար կը դիմէի ոչ թէ մի ինչ-որ Հ. Տէր-Աստուածատրեանի, որի նշանակութիւնը նոյնիսկ իր կուսակից կղերականների մէջ զրօյի հաւասար է, ոչ ևս Գիւտ քահանային, որի հետ մեր յարաբերութիւնները վաղուց եղել են թշնամական, այլ կը դիմէի ինձ մօտ ծանօթ և բարեկամ պ. Սամսոն Ջերբէջեանին կամ Յ. Սպէնդիարեանին։ Սա այնքան պարզ է, որ ոչ մի մեկնութեան կարօտ չէ։

Եւ հէնց այն անօրինակ կատաղութիւնը, որով դիմվեցին իմ դէմ Հ. Տէր-Աստուածատրեան, խաֆիէական «Հովիւը» և կղերական «Հայրենիքը», պարզ ցոյց է տալիս, որ նրանք սաստիկ կատաղած են նրա համար, որ «Մշակը» չը պաշտպանեց Օրմանեանի թեկնածութիւնը։ Բնորոշ է, որ այդ կղերական թերթերը ոչինչ չը գրեցին իրանց այն համախոհների դէմ, որոնք յայտնաբար, իրանց աչքի առաջ դաւաճանեցին Օրմանեանին, ինչպէս օրինակ «Նոր-Դարի» խմբագիր Սպանդարեանը, որ Օրմանեանի թեկնածութիւնը պաշտպանելու համար հրատարակեց «Նոր-Դար» թերթի 3 համար, այդ պաշտպանութեան համար նոյն իսկ որոշ գումարներ ստացած լինելով զանազան անձերից։ Եթէ ես, արդարև, հա-

[illegible]

Հ. Ա.

ՖԵԼԻԵՏՈՆ

ՄՆՂՈՒՐ ԵՒ ՓԱՐԹԻՐ

[illegible]

Այդ էլ մեւս անգամ.

Մժղուկ Մոծակեան

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳ. ԳՈՐԾ.

10 դեկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Մի օրում խոլերայով հիւանդացան 15, մեռան 4 հոգի։

Մոսկվայի և Մոսկվայի նահանգի արտակարգ պահպանողական դրութիւնը երկարում է մինչև 1909 թ. յունիսի 7-ը։

Մինիստրների խորհուրդը ընդունեց օրէնսդրական հաստատութիւններին ներկայացնելու համար ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրի առաջադրութիւնը բարձրագոյն տարրական դպրոցների մասին։ Համաձայն նախագծի դպրոցները պէտք է տան վերջնական տարրական կրթութիւն, հաստատվում և տարվում և պահպանվում են կառավարութեան, զեմստվօների, քաղաքների, դասակարգերի, հասարակութիւնների և մասնաւոր անձերի միջոցներով։

Բարոն Վրանգելին, որ գործով վիրաւորել էր նկարչութեան խնամատար ընկերութեան փոխ-նախագահ ակադեմիկ Բոտկինին, հաշտարար դատաւորը դատապարտեց երկու շաբաթով բանտարկութեան։

Կանանց բժշկական ինստիտուտի վերատեսուչ պրոֆեսոր Սալազկինը ենթարկվեց 1000 րուբլի տուգանքի ինստիտուտի շինութեան մէջ անլեգալ գրուածքներ պահելու և ունկնդիրների մէջ այդ գրուածքները տարածել թոյլատրելուն համար։

ՎԻԼՆԱ։ Երկաթուղային կլուբի դահլիճում տեղի ունեցաւ պրոֆ. Պոգոդինի դասախօսութիւնը սլաւոնական հարցի մասին. ներկայ էր ռուս և լեհ հասարակութիւն։

ՆՕՎՕԶԵՐԿԱՍԿ։ Պարամոնովի հանքերում հրդեհ ծագեց. բոլոր մուտքերը փակ են։ Իւզովկայից կանչված է հրդեհաշէջների խումբ։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՒ։ Իւզովօ-Րուտչենկովօ շրջանում ապրանքատար գնացքները ընդհարվելով խորտակվեցին։ Ծանր վիրաւորվեց մեքենավարը, սրա օգնականը և մի աշակերտ, թեթև՝ երեք հոգի։ Ջարդվեցին 5 վագօններ և փչասվեցին 18 վագօններ և 3 շոգեմեքենաներ։

ՊԼՕՑԿ։ Վիսլան ազատվեց սառուցից. նաւերը ջուրը մտան։

ՄՕՍԿՎԱ։ Հրատարակվեց պարտադիր որոշում, որի համաձայն այն գրախանութները, պահեստները և մասնաւոր անձերից նրանք, որոնք չեն յայտնել, թէ իրանց մօտ գտնվում են գրաւված գրքեր, կենթարկվեն 3000 րուբլի տուգանքի կամ 3 ամսով բանտարկութեան։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Վախճանվեց դատաստանական պալատի դեպարտամենտի նախագահ Բչեստնիկովը։

ՆԻԺՆԻ-ՆՕՎԳՕՐՕԴ։ Ճանապարհների հաղորդակցութեան մինիստրը բացեց նաւագնացների համագումարը։

ՊՕԼՏԱՎԱ։ 1909 թ. մարտի 20-ին լրանում է Գոգոլի ծննդեան հարիւրամեակը։ Նահանգական զեմստվային ժողովը երեք թոշակաւորներ հաստատեց Գոգոլի անունով վիպասանի հայրենի գիւղի դպրոցում։

ՕԴԵՍՍԱ։ Զինւորական - նահանգական դատարանը, քննելով գլխաւոր զինւորական դատարանից բեկանված 12 սօցիալ-դեմօկրատների գործը, բոլորին էլ դատապարտեց մի տարով բանտարկութեան։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Ֆրանցիսկանսկայա փողոցում, չորս անյայտներ գետին գլորեցին նամակատարին, աչքերի մէջ ծխախոտ ածեցին, խլեցին 1800 րուբլու ծրարներ, նրա 20 րուբլին և փախան։

ԼՕՁ։ Գտնվեց սպիրտ պատրաստող գաղտնի գործարան։ Տէրը ձերբակալվեց։

ՀՌՕՄ։ Սենատի նիստը յետաձգվեց անորոշ ժամանակով։

ԲԵՐԼԻՆ։ Ռուսաստանում եղջիւրաւոր անասունների մէջ ժանտախտ երևալու առիթով «Berliner Cor.» պաշտօնական թերթը գրում է, որ գերմանական կառավարութեան կարծիքով մինչև օրս ձեռք առած միջոցները բաւական են, որպէսզի ժանտախտը Գերմանիայում չերևայ։ Սակայն, պրուսական անասնաբուժական վարչութիւնը ուշի ուշով հետևում է համաճարակի ընթացքին և չի յապաղի յետագայում միջոցներ ձեռք առնել, եթէ անհրաժեշտութիւն լինի պաշտպանելու նրանից գերմանական անասնապահութիւնը։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ԶԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Փ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Մ. ՏՈՒՐԲՕՎԻՉ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։
Գ. Յ. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—12—12½ ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Օ. Վ. ԳԵՅԵՎՍԿԱՅԱ-ԷՆԳԵԼ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ի. Ց. ՄԱՐՑԻՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Վճարը 50 կ.։ Զքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նախասարդեան

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲԺԻՇԿ
Ա. Միխիթարեանց
Սիֆիլիս, վեներական, միզասեռական եւ մորթու ցաւեր

Ընդունելութիւն ամեն օր } 12—2 ժ. ցեր.
5—7 ժ. երեկ.

Սօլօլակ, Բէհբութեան փողոց № 33.
(հ. շ.) 100—30

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ե. Խօջափարուխեան
Օդեսսայի համալսարանի կլինիկայի նախկին ասսիստենտ. փոխադրվել է Թիֆլիս։ Մասնագիտութիւնը՝ սիֆիլիս, միզասեռական և կաշուի հիւանդութիւններ։ Ընդունելութիւնը՝ առաւօտեան ժամը 9—11 և 5—7½ երեկոյեան։ Կանանց և երեխաների համար— ժամը 11-ից մինչև 12-ը ցերեկվայ։
Սօլօլակ, Բէբուտովսկայա փ. № 29, սեփ. տ.
(օ. մ.) 25—6

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
Ներքին և երեխայոց հիւանդութիւններ, առանձնապէս ստամոքսի և աղիքների հիւանդութիւններ։

Հիւանդների ընդունելութիւնը { 12—1 առաւօտեան
5—6 երեկոյեան

Միքայէլեան փող., № 36, տ. Ճավճանիձէի։
100—70

ՀՐԱՒԷՐ

Առաջիկայ կիրակի, դեկտեմբերի 14-ին, ցերեկվայ ժամը 12-ին, Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցում նշանակված է ծխականների վերջնական ընդհանուր ժողով, որ կը կայանայ քանի ծխականներ և ներկայ լինեն. ժողովի պարապմունքի առարկաները լինելու են՝ 1) քննութիւն հաշուի ծխական հոգաբարձութեան Գայիանեան դպրոցի 1907 և 1908 տարվայ համար, 2) քննութիւն նախահաշուի 1908 և 1909 թ. համար, 3) ընտրութիւն չորս հոգաբարձուների և 4) զեկուցումն վերստուգող յանձնաժողովի։

Սիմէօն ա.-ք. Զմշկեան
Երէցփոխ՝ Բ. Տէր-Յակոբեան
(ու. կ.) 2—1

ՈՎ ԿԱՄԵՆՈՒՄ Է ՈՒՆԵՆԱԼ 200,000 ՌՈՒԲԼԻ

ԲԱՆԿԱՅԻՆ ՏՈՒՆ Ա. Վ. ՍՄԻՐՆՕՎ
С.-Петербургъ, Садовая 56.
Отдѣленіе
Москва, Ильинка Средніе Торговые Ряды № 1

Տալիս է ամեն մէկին ձրիաբար պրէմիա 200 տոմսակ, ով կը գնէ գոնէ մի շահող տոմս մաս-մաս վճարումով, մասնակի հանգամամբ։

Ա. Վ. Սմիրնօվ բանկային տունը վաճառում է բոլոր երեք փոխառութիւնների խաղարկու տոմսեր շատ ձեռնտու պայմաններով։

Մտցրէք կամ ուղարկէք միայն գրաւական։

I-ին փոխառութեան համար	. . . . .	30 րուբլի
II » »	. . . . .	25 րուբլի
III » »	. . . . .	20 րուբլի

Անմիջապէս կը ստանաք ապահովագրված վկայական և այդ րօպէից դուք տէր էք դառնում այդ տոմսի ու այն բոլոր գումարների, որոնք կարող են ընկնել այդ տոմսով։ Մնացած գումարը կարելի է ուղարկել ամսական 5 րուբլի։

Պ. պ. գնողների յարմարութեան համար, ինչպէս ժամանակով, այնպէս և միանուագ գնելու մէջ, Բանկային Տունը ամեն օրվայ համար իր պորտֆէլի մէջ ունի սերիաների և տոմսերի համարներ ընտրելու համար 2500-ից աւելի տոմսակներ, այսինքն 1500 տոմս 1-ին փոխառութեան, 500 տոմս 2-րդ փոխառութեան և 500 տոմս 3-րդ փոխառութեան։

Առաջին խաղը տեղի կունենայ 1909 թ. յունվարի 2-ին։

Մանրամասն պայմանները ուղարկվում են ձրի։

(12, 14) 183402 2—1

ОТКРЫТА ПОДПИСКА
На 1909 годъ
на ежедневную литературную, политическую и общественную газету
„ВѢСТНИКЪ БАКУ"

Газета выходитъ въ форматѣ большихъ столичныхъ газетъ, при ближайшемъ участіи К. М. Пономарева.

Обѣщали свое участіе: А. б. Агаевъ, С. А. Айвазовъ, Е. З. Барановъ, П. А. Берлинъ, M. Brown, В. С. Бейншалъ, Аг. б. Везировъ, В. С. Гессенъ, С. Д. Казбекъ, Д. О. Ландманъ, С. М. Мирской, Орестъ Семинъ, В. О. Островскій, Б. Г. Перлинъ, И. А. Порошинъ, И. Пичикіанъ, А. Петровичъ, А. Петрищевъ и др.

Кромѣ телеграммъ Петербургскаго Телеграфнаго Агентства, «Вѣстникъ Баку» получаетъ ежедневно телеграммы отъ собственныхъ корреспондентовъ.

Въ газетѣ «Вѣстникъ Баку» преимущественное вниманіе будетъ удѣлено вопросамъ мѣстной и кавказской жизни, которые получатъ независимое и возможно-полное освѣщеніе.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА:

Съ доставкой въ Баку: на годъ—7 р., на 11 мѣс.—6 р. 50 к., на 10 мѣс.—6 р., на 9 мѣс.—5 р. 50 к., на 8 мѣс.—5 р., на 7 мѣс.—4 р. 50 к., на 6 мѣс.—4 р., на 5 мѣс.—3 р. 50 к., на 4 мѣс.—3 р., на 3 мѣс.—2 р. 50 к., на 2 мѣс.—2 р. и на 1 мѣс.—1 р.

Отдѣльный номеръ 5 коп.

Подписчики, внесшіе полностью годовую или полугодовую подписную плату за 1909 г., получаютъ газету со дня подписки до 1 января 1909 г. безвозмездно.

Плата за объявленія: впереди текста 20 коп. за строку петита или занимаемое ею мѣсто, позади текста—12 коп. При многократныхъ объявленіяхъ значительная скидка.

Отъ лицъ, ищущихъ труда—25 к. за 1 разъ на 4-й страницѣ (на 5 строкъ петита).

Пріемъ подписки и объявленій производится въ конторѣ редакціи (Барятинская, гост. «Пассажъ»), съ 10-ти до 7-ми час. вечера ежедневно, кромѣ воскресныхъ и праздничныхъ дней.

3—2 (չ.) Редакторъ-издатель Х. П. Саркисовъ.

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՔԸ
կատարում է
„ԼԷՕՊՕԼԴ ՆԷՅՃԷԼԼԷՐ"
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ
(ե. ու.)

1865 թ. 1870 թ. 1882 թ. 1896 թ.

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐ

1860.
Т.Р.А.Р.М.
С.ПЕТЕРБУРГЪ.

Իսկականները միայն այս դրոշմով

ՌՈՒՍ-ԱՄԵՐԻԿԱԿԱՆ ՌԵԶԻՆԻ ՄԱՆՈՒՖԱԿՏՈՒՐԱՅԻ
ԸՆԿ. Ս.-ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ
ԼՐԻՒ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ
լաւ յատկութեան համար

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ	ԽԱՐԿՕՎՈՒՄ	ԵԿԱՏԵՐԻՆԲՈՒՐԳՈՒՄ
ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ	ՕԴԵՍՍԱՅՈՒՄ	ԻՐԿՈՒՏՍԿՈՒՄ
ՌԻԳԱՅՈՒՄ	ՌՕՍՏՕՎՈՒՄ Դ. Վ	ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
ԿԻԵՎՈՒՄ	ԿԱԶԱՆՈՒՄ	ՏԱՇԿԷՆՏՈՒՄ
ՎԻԼՆԱՅՈՒՄ	ՎԼԱԴԻՎՕՍՏՕԿՈՒՄ	ՍԱՐԱՏՕՎՈՒՄ

Նիժեգորոդեան և Իրբիտեան տօնավաճառներում

50—37